

FELSEFE

Nurettin Topçu

DERGÂH YAYINLARI 254

Çağdaş Türk Düşüncesi 35

Nurettin Topçu Bütün Eserleri 18

Sertifika No 14420

ISBN 978-975-995-500-7

1. Baskı Ekim 2002

9. Baskı Temmuz 2019

Dizi Editörü

İsmail Kara

Kapak ve Dizi Tasarımı

Işıl Döneray

Kapak Uygulama

Ercan Patlak

Sayfa Düzeni

Ayten Balaç

Baskı

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.

2622. Sok. No: 6/13

Bağcılar/İstanbul

Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul

Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81

www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Felsefe'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

FELSEFE

Nurettin Topçu

Yayına Hazırlayanlar

Ezel Erverdi

İsmail Kara

 DERGÂH

NURETTİN TOPÇU

7 Kasım 1909'da İstanbul Süleymaniye'de doğdu. Büyük Reşid Paşa Numune Mektebi'ni bitirdi (1922). Orta öğrenimine Vefa İdadisi'nde devam etti; birinci sınıfta iken babasını kaybetti. İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefeye meyletti ve 1928'de bu okuldan mezun oldu.

Avrupa'da öğrenim görmek amacıyla girdiği imtihanı kazanarak Fransa'ya gitti. Önce Fransızca öğrenmek için Aix Lisesi'ne kaydedildi. Aksiyon (hareket) felsefesinin kurucusu Maurice Blondel'i bu sırada tanıdı. İki yıl sonra Strasburg Üniversitesi'ne geçerek felsefe öğrenimi gördü, ahlâk kurlarını tamamladı, sanat tarihi lisansı yaptı. Kendisinden önce Paris'e gelen Ali Fuat Başgil, Remzi Oğuz Arık, Ziyaeddin Fahri Findıkoğlu, Cevdet Perin, Bedrettin Tuncel, Samet Ağaoğlu, Ömer Lütfi Barkan ve Besim Darkot'la tanıştı. Bunlardan Remzi Oğuz ve Ziyaeddin Fahri ile Türkiye'ye döndükten sonra yakın münasebetleri ve dostlukları olacaktır. A. Adivar'dan sonra Massignon'a Türkçe dersleri verdi. M. Blondel üzerinden başlayan mistik ilgileri İslâm tasavvufuna, özellikle vahdet-i vücûd felsefesine doğru gelişti.

Strasbourg'da ahlâk felsefesiyle ilgili hazırladığı "Conformisme et révolte" başlıklı tezini Sorbonne'da savundu ve üstün başarı kazandı (2 Temmuz 1934). Avrupa'ya tahsile giden Türkler arasında ahlâk üzerinde çalışan ilk öğrenci ve Sorbonne'da felsefe doktora veren ilk Türk Nurettin Topçu'dur. Tezini bitirdikten sonra Fransa'da kalması yönündeki teklifleri kabul etmeyip 1934 yazında Türkiye'ye döndü ve Galatasaray Lisesi'nde felsefe öğretmenini olarak göreve başladı (29 Eylül 1934); sosyoloji dersi okuttu. Çocukluk arkadaşı Sırrı Tüzeer vasıtasıyla Nakşî Hasib Efendi (Yardımcı) ve Abdülaziz Efendi (Bekkine) ile tanışan Topçu hayatı boyunca etkileneceği Abdülaziz Efendi'ye intisap etmiştir. Bu arada baba dostu Hüseyin Avni Ulaş'ın kızı Fethiye Hanım'la iki yıl sürecek bir evlilik yaptı. Lise müdürünün bazı öğrencilere geçer not vermesi isteğini geri çevirdiği için düğün günü İzmir Lisesi felsefe öğretmenliğine tayin emri geldi.

İzmir'de bulunduğu yıllarda *Hareket* dergisini yayımlamaya başladı (Şubat 1939). Derginin 4. sayısında yayımlanan "Çalgıcılar" yazısından dolayı İstanbul Vefa Lisesine nakledildi (29 Eylül 1939). Burada dört yıl çalıştıktan sonra Denizli İsmet İnönü Lisesi'ne tayin edildi (20 Ekim 1943). 4 Ekim 1944'te İstanbul Erkek Lisesi'ne nakliyle birlikte on yıllık sürgün hayatı sona erdi. Arada Vefa ve Haydarpaşa liselerindeki öğretmenlikleri dışında emekliliğine kadar on sekiz yıl burada çalıştı. Bu arada Bergson'la ilgili teziyle felsefe doçenti unvanını aldıysa da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi kurullarınca kadroya tayin edilmedi. Ayrıca Robert College'da tarih (1946-1961), İstanbul İmam-Hatip Okulu'nda psikoloji, felsefe, din psikolojisi ve dinler tarihi (1955-1960) öğretmenliği yaptı. Fikrî ve siyasi faaliyetlerini Türk Kültür Ocağı ve Milliyetçiler Derneği'nde sürdüren Topçu, Millî Türk Talebe Birliği, Aydınlar Ocağı ve Türkiye Millî Kültür Vakfı'nın bazı faaliyetlerine katılmış, seminer ve konferanslar vermiştir. 20 Kasım 1974'te yaş haddinden emekli oldu. Kısa süren bir hastalıktan sonra 10 Temmuz 1975'te vefat etti. Ertesi gün Topkapı Kozlu Kabristanı'nda defnedildi.

Eserleri: *İsyan Ahlâkı; Ahlâk Nizamı; Ahlâk; Amerikan Mektupları-Düşünen Adam Aranzıda; Bergson; Büyük Fetih; Felsefe; İradenin Davası-Devlet ve Demokrasi; İslâm ve İnsan-Mevlana ve Tasavvuf; Kültür ve Medeniyet; Mantık; Mehmet Âkif; Millet Mistikleri; Psikoloji; Reha* (roman); *Sosyoloji; Taşralı* (hikâyeler); *Türkiye'nin Maarif Davası; Var Olmak; Varoluş Felsefesi-Hareket Felsefesi; Yarınki Türkiye.*

SUNUŞ

Merhum Nurettin Topçu bir akademisyen, bir fikir ve mücadele adamı, büyük bir yazar olduğu kadar belki onlardan daha fazla bir öğretmen, bir muallimdir. Talebelik yılları istisna edilirse ömrünün resmi ve fahri muallimliklerle, talim ve terbiye ile geçtiğini söylemek doğru olur. 40 yıl okuttuğu felsefe grubu derslerinden ayrı olarak Robert Kolej’de tarih, İstanbul İmam Hatip Okulu’nda dinler tarihi dersleri de verdi. Okulda ve sınıfta nihayete ermeyen, sokağa, evine, derneklere, dergi idarehanesine, camiye kadar uzanan bir hoca-talebe münasebeti. Peygamber mesleğinin mesuliyetlerini ve zevklerini bütün vekar ve ciddiyetiyle bir ömür boyu taşıyıp sürdürmeye ve öğrencilerine aktarmaya gayret gösterdi.

1952 yılından itibaren muallimliğinin yanında yürüyen bir de ders kitabı yazarlığı var. Kendisinin de okuttuğu felsefe grubu ders kitapları (*Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji, Mantık*) yazma sürecine 70’li yıllarda ahlâk kitapları da dahil olacaktır.

Nurettin Topçu külliyatını bir bütünlüğe kavuşturmak için onun kaleminden çıkma ders kitaplarını da yayınıyoruz. Kitaplarında ele aldığı birçok konuya ders kitaplarında da tesadüf etmek elbette şaşırtıcı olmayacaktır; bu açıdan bir-

birlerini tamamlayan, kronolojik boşlukları dolduran özellikleri var. Ders kitabı olmaları ve resmi programda sınırları çizilen konuları işlemeleri dolayısıyla kitaplarındaki fikir ve değerlendirmelerle yer yer farklılaşan, çelişir gibi gözükten noktalara da rastlanılacaktır. Örnek olarak Durkheim değerlendirmeleri zikredilebilir.

Uzun yıllar liselerde ve İmam Hatip Okulları'nda ders kitabı olarak okutulan bu kitapların bütün baskıları gözden geçirildiği zaman Milli Eğitim Bakanlığı'nca ders programlarının, ünite muhtevalarının değiştirilmesine paralel olarak yenilediği, bazı kısımlarının değiştirildiği, eklendiği görülecektir. Dönemlerin siyaset ve hissiyatına uygun olarak "Sosyoloji"nin *Toplumbilim*, "Psikoloji"nin de *Ruhbilim* olarak basıldığı olmuştur. Nurettin Bey'in kendi kütüphanesinden bize intikal eden kitaplarda yeni baskılar için bazı sadeleştirmeler yapıldığı da görülmektedir. Bu değişikliklerin bütünü elinizdeki baskılarda zikretmemiz elbette sözkonusu olamazdı. Fakat felsefe grubu derslerinin Türkiye'de tedrisi ve programları ile ders kitapları üzerinde çalışacak veya Nurettin Topçu'nun fikriyatına hususen eğilecek olanların bu baskıları tek tek ve kronoloji gözeterek tetkik etme mecburiyetinde oldukları açıktır. Ders kitabı hüviyetini koruması için ünite sonlarında yer alan soruları da muhafaza ettik.

Felsefe kitabının ilk baskısı 1952 yılında yapıldı. 1964 tarihli 3. baskısı ise hem dilinde yapılan bazı tashihler hem de bazı ilaveler açısından özellikler taşıyor. Elinizdeki yayın bu iki baskı esas alınarak hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

- 9 BİRİNCİ BÖLÜM: FELSEFİ DÜŞÜNÜŞ NEDİR?**
- 13** I. İlim ve Felsefe
13 a. Aralarındaki Başkalıklar • **14 b.** Aralarındaki Bağlıntılar
- 17** II. İlim Zihniyeti - Felsefi Zihniyet Bilgin ve Filozof
- 20 İKİNCİ BÖLÜM: FELSEFİ DÜŞÜNCENİN CEMİYETLERE GÖRE GELİŞMESİ**
- 20** Felsefe ve Cemiyet
21 İlk Çağlarda • **24** Orta Çağlarda • **27** Rönesanstan Sonra
- 32 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FELSEFE MESELELERİ**
- 32** Bu Meselelerin Doğuşu ve Çeşitli Felsefe Anlayışları
33 1. Geleneksel Felsefe • **33** 2. Pozitivist Felsefe • **35** 3. Metafizik ve Ruhcu Pozitivizm
- 38** Felsefe Meselelerinin Hâl Yolları
39 1. Doğmatizm • **40** 2. Şüphelik (Scepticisme) **44** 3. Rölativizm
- 49 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BİLGİ MESELESİ**
- 49** Akıl ve Aklın İlkeleri
- 53** I. Akılcılık (Rationalisme)
53 1. Sokrat Akılcılığı • **55** 2. Descartes Akılcılığı • **57** 3. Kant Akılcılığı
- 62** II. Görgüçülük (Empirisme)
62 1. Locke'un Görgüçülüğü • **63** 2. Duyumculuk (Sensualisme) •
64 3. Çağrışımçılık (Associationnisme) • **64** 4. Evrimcilik (Évolutionnisme)
- 68** III. Görgüçülük Esasına Bağlı Bazı Felsefe Sistemleri
68 1. Pozitivizm • **72** 2. Cemiyetçilik (Sociologisme) • **76** 3. Pragmatizm
78 4. Sezgicilik (Intuitionnisme)

- 84 BEŞİNCİ BÖLÜM: AHLÂKIN MESELESİ**
- 84** I. Ahlâkın Tanımı - İlim ve Felsefe ile Münasebeti
84 Ahlâkın Tanımı • **85** Ahlâk ve İlim • **87** Ahlâk ve Felsefe
- 89** Ahlâk Meselesi
- 89** II. Ahlâkın Karakterleri ve Bölümleri
89 Ahlâkın Karakterleri • **92** Ahlâkın Bölümleri • **94** Âdetler İlimi •
97 Ahlâkın Dinle İlgisi
- 99** Ahlâkî Hürriyet ve Delilleri
- 102** Determinizm ve Delilleri
- 105** Vicdanın Yapısı ve Bilinçten Farkı
- 109 ALTINCI BÖLÜM: SANAT VE FELSEFE**
- 112** Sanatı Açıklayıcı Teoriler
- 118** Güzel Sanatlar
- 123** Sanatın Çeşitli Fonksiyonları
- 126 FELSEFE METİNLERİ**
- 126** I. Eflâtun'dan
- 128** II. Kant'dan
- 130** III. Jean Jacques Rousseau'dan
- 132** IV. Bergson'dan
- 134** V. Maurice Blondel'den
- 136** Okunacak Eserler